

Glazbeno - didaktičke igre u radu s djecom rane i predškolske dobi

Siketić, Ana

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:059424>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-29**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

ANA SIKETIĆ

ZAVRŠNI RAD

**GLAZBENO – DIDAKTIČKE IGRE U RADU S
DJECOM RANE I PREDŠKOLSKE DOBI**

Zagreb, rujan 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Zagreb)

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Ana Siketić

**TEMA ZAVRŠNOG RADA: Glazbeno – didaktičke igre u radu s djecom rane
i predškolske dobi**

MENTOR: doc. dr. sc. Blaženka Bačlija Sušić

Zagreb, rujan 2022.

ZAHVALE

Zahvaljujem mentorici doc. dr. sc. Blaženki Bačliji Sušić koja je svojom susretljivošću i brigom utjecala na uspješan završetak moga trogodišnjeg studiranja te svojom profesionalnošću i angažmanom omogućila izradu ovoga završnoga rada.

Također, zahvaljujem svim profesorima i suradnicima koji su mi svojim trudom i stavom o odgoju prenijeli dragocjeno znanje o djeci i odgajanju. Zahvaljujem i svim kolegicama koje su mi svojom kolegijalnošću i otvorenošću pomogle u svladavanju nastavnog sadržaja te mi svojim prijateljstvom obogatile studentske dane.

Posebno zahvaljujem svome mužu bez čije požrtvornosti ne bih uspjela završiti studiranje, sinu Davidu koji je u kolovozu navršio osamnaest mjeseci, prijateljici Petri koja me savjetovala i pružala podršku u izvršavanju studentskih obaveza, majci Mirici i ocu Stjepanu koji su mi omogućili upis studija koji sam željela te svim prijateljicama koje su me ohrabrivale za nastavak i završetak studija. Također, zahvaljujem i svome duhovniku koji je svojim predanjem utjecao na kvalitetnu formaciju temeljnih područja u mom životu, kao što su to vjera, brak, obitelj, zvanje. Na poslijetku, najviše sam zahvalna dragome Bogu koji mi je davao svu potrebnu snagu i milost kako bih uspješno završila studij.

SADRŽAJ:

1. UVOD	3
2. DJEČJA IGRA.....	3
3. GLAZBENI ODGOJ	5
4. GLAZBENE IGRE	9
5. GLAZBENO-DIDAKTIČKE IGRE.....	12
5. 1. Elementi	13
5. 2. Izvođenje glazbeno-didaktičkih igara	16
5. 3. Klasifikacija i primjeri GDI-a	18
5.3.1. Igre za upoznavanje karakteristike zvuka.....	18
5.3.2. Igre za određivanje smjera zvuka	18
5.3.3. Igre za određivanje različitog tempa	19
5.3.4. Igre za razvoj osjećaja ritma kod djece	19
5.3.5. Igre za razvoj melodijskog sluha djece.....	20
5.3.6. Igre za oblikovanje dječjih pjevačkih sposobnosti	20
5.3.7. Igre za razvoj sluha za polifoniju	21
6. ULOGA I GLAZBENE KOMPETENCIJE ODGAJATELJA.....	22
6.1. Uloge odgajatelja u igri djeteta.....	23
6.2. Kompetencije odgajatelja za provođenju glazbeno-didaktičkih igara.....	24
7. ZAKLJUČAK.....	25
8. LITERATURA	27
Izjava o samostalnoj izradi rada.....	30

SAŽETAK:

Glazbene igre važan su dio odgojno - obrazovnog rada jer kroz igru dijete uči i spoznaje svijet oko sebe. Maštoviti glazbeni sadržaj učinkovit je način kako djecu zainteresirati za glazbu i potaknuti ih na glazbenu suradnju. Glazbeno - didaktička igra je planirana, strukturirana i usmjerena aktivnost koja potiče razvoj glazbenih sposobnosti. Za odgajatelja je važno pripremiti igre koje će sadržajem biti primjerene za svu djecu, uzimajući u obzir dob skupine, različite sposobnosti, vještine i mogućnosti djece.

U ovome radu bit će prikazan značaj igre i glazbe u razvoju djeteta s naglaskom na glazbeno-didaktičke igre gdje će biti prikazani elementi, izvođenje i klasifikacija glazbeno-didaktičkih igara sa primjerima. Na kraju bit će navedene kompetencije i uloga odgajatelja u provođenju glazbeno-didaktičkih igara.

Ključne riječi: glazbeno-didaktičke igre, planirana, strukturirana i usmjerena aktivnost, mogućnosti djece, kompetencije odgajatelja.

SUMMARY:

Musical games are an important part of educational work, because through play a child learns and comprehends the world around him. Imaginative musical content is an effective way to get children interested in music and encourage them to collaborate musically. A musical-didactic game is a planned, structured and directed activity that encourages the development of musical abilities. For a preschool teacher, it is important to prepare games whose content will be appropriate for all children, taking into account the age of the group, different abilities, skills and opportunities of the children.

In this paper will be listed the importance of play and music in child development, with an emphasis on musical-didactic games, where elements, performance and classification of musical-didactic games will be presented with examples. At the end will be presented the competences and role of preschool teacher in the implementation of musical-didactic games.

Keywords: musical-didactic games, planned, structured and directed activity, children's possibilities, educators' competencies.

1. UVOD

Glazba poticajno utječe na dijete već od prvih dana njegova života i pomaže mu upoznavati njegovu okolinu, stoga dijete od najranije dobi valja okruživati kvalitetnim glazbenim ostvarenjima (Dobrota, 2012). Glazba uzdiže dušu i razvija ljubav za estetiku, a tjelovježba je fizička potreba koja ljude čini vitalnima i zdravima. U skladu s time, odgoj je najoptimalniji kada su glazba i tjelovježba usklađeni. Mađarsko-američki psiholog, Mihaly Csikszentmihalyi, u obrazovnom sustavu zamjećuje: »Čini se da naša kultura stavlja sve manji naglasak na izgrađivanje dječjih glazbenih vještina, pa se te vještine, koje su uz likovnu umjetnost i tjelesni odgoj toliko važne za poboljšanje kvalitete života, općenito smatraju suvišnim u sadašnjoj obrazovnoj klimi.« (Brđanović, 2013).

Budući djeca vole glazbu i igru, glazbene igre pozitivno utječu na raspoloženje djece, na njihov cjeloviti razvoj (psihofizički, kognitivni, jezično-govorni, emocionalni i socijalni razvoj) te na razvoj glazbenih sposobnosti. Glazbenim odgojem kroz provođenje glazbenih aktivnosti kod djece utječemo na oblikovanje pozitivnog stava, ponašanja i potrebe za glazbom. Bavljenje glazbom važno je ne samo zbog dobrog odgoja, nego i pročišćenja duše koje donosi njezino slušanje te zbog opuštanja i odmora nakon napora (Brđanović, 2013).

Glazbeno-didaktičke igre važne su u predškolskoj dobi i omogućuju glazbenu aktivnost za najmlađe gdje djeca glazbu povezuju s igrom. GDI su posebna vrsta glazbenih igara sa zadacima koji aktiviraju i razvijaju određene mentalne funkcije, aktivnosti i sposobnosti potrebne za percepciju, doživljavanje, sviranje i stvaranje glazbe, sa sadržajem i pravilima prilagođenim djeci (Voglar, 1989). Njima se potiče i razvija interes za zvuk, opće perceptivne sposobnosti, motoriku, pažnju, glazbene sposobnosti i vještine. Premda GDI iniciraju djeca, planira ih, organizira, vodi i strukturira odgajatelj koji može preuzeti vodeću ili sporednu ulogu (Šagud, 2015).

2. DJEČJA IGRA

Djeca uče kroz iskustvo, a iskustvo stječu kroz igru. Igra je kompleksna, multifunkcionalna, spontana, samomotivirajuća aktivnost u koju dijete ulazi dobrovoljno i kreira po vlastitim željama (Rajić i Petrović-Sočo, 2015). Igra djetetu omogućuje cjeloviti razvoj u optimalnom tempu za

njega. Dijete postaje pravi mali istraživač te komunicira sa svijetom oko sebe. (Rajković, 2013). Dječju igru čine četiri bitna elementa: 1. Igru odabire dijete i usmjerena je k djetetu, 2. Igra proizlazi iz unutrašnje motivacije djeteta, 3. Igru strukturira dijete, 4. Igru sačinjava neki element imaginacije (preuzeto 15.3.2022. s <https://www.youtube.com/watch?v=wJaAegok8L4>).

Vrste igara obzirom na spoznajnu razinu su: funkcionalna, konstruktivna, simbolička i igra s pravilima. Funkcionalne igre dijele se na senzomotorne igre vlastitim organima, igre vezane za uporabu materijala te igre glasovima. U konstruktivne igre ubrajaju se igre građevnim materijalima, konstrukcije prostora i dr. U simboličkoj igri djeca preuzimaju uloge osoba iz svoga života ili oponašaju stvarne situacije. Igre s pravilima sačinjavaju tradicijske igre, pokretne i razne didaktičke igre. U njima pravila određuju aktivnosti i odnose među djecom u igri (Mendeš i sur., 2020).

VRSTA IGRE	OPIS
Funkcionalna igra	Vrsta igre u kojoj dijete koristi, isprobava i tako razvija svoje sposobnosti (funkcije)
Konstruktivna igra	Igra u kojoj se dijete služi predmetima, barata njima s namjerom da nešto stvori
Igra pretvaranja	Vrsta igre u kojoj djeca koriste predmet ili osobu kao simbol nečeg drugog
Igre s pravilima	Igre koje se igraju prema unaprijed poznatim pravilima i ograničenjima

prema Starc i sur., 2004: 48.

Slika 1. Vrste igre s obzirom na razinu spoznajne složenosti (Mendeš i sur., 2020)

Zbog svoje kreativne naravi, igra utječe na cjeloviti dječji razvoj: razvoj motoričkih sposobnosti, kognitivni razvoj (percepcija, govor, istraživanje izazova, mašta), emocionalni razvoj (iskustvo, izražavanje iskustava, opuštanje i udobnost, prevladavanje straha, problema i sukoba, ispunjenje želja), društveni i moralni razvoj (socijalna kompetencija, suradnja, razumijevanje i poštovanje drugih, samokontrola, usvajanje društvenih pravila i normi), osobni razvoj (autonomiju), upoznavanje svijeta i sebe, ulazak u svijet odraslih (Borota, 2013).

Najučinkovitije učenje ostvaruje se kroz slobodu igre. Igra se može odvijati samostalno, a može se odvijati i s drugom djecom te razviti socijalne kompetencije koje su potrebne za kvalitetno funkcioniranje u društvu. Kada se svoj djeci omogući jednako sudjelovanje, a pritom ih se međusobno ne uspoređuje, djeca se osjećaju zadovoljno i sretno igrajući se, razvijajući tako svoje samopouzdanje (Rajić i Petrović-Sočo, 2015).

VRSTA IGRE	OPIS
Promatranje	Gledanje drugih kako se igraju bez uključivanja u igru.
Samostalna	Samostalno i nezavisno igranje bez pokušaja približavanja drugoj djeci.
Usporedna	Igranje pokraj druge djece sa sličnim materijalom, ali bez pravog druženja ili suradnje.
Jednostavna socijalna ili ovezujuća	Igra u kojoj dolazi do porasta kontakata među djecom (npr. djeca se igraju u blizini, započinju razgovor i sl.).
Suradnička	Igranje u grupi koja je stvorena radi obavljanja neke aktivnosti ili postizanja nekog cilja, gdje su postupci pojedinih članova usklađeni poradi ostvarenja zajedničkog cilja, a postupci djece su usklađeni.

prema Starc i sur., 2004: 48.

Slika 2. Vrste igre s obzirom na razinu socijalne složenosti (Mendeš i sur., 2020)

3. GLAZBENI ODGOJ

U Antičkoj Grčkoj bila je prisutna duboka svijest o utjecaju glazbe na razvoj ličnosti te je tako glazba imala veliku ulogu u odgoju slobodnih građana. Kad se za osobu reklo da je musikos, to nije značilo samo da poznaje jezik glazbe, nego da je i obrazovana. Platon je smatrao kako je cilj glazbenog odgoja razviti harmoniju smisla i ritma u govoru i pjesništvu, razviti vještinu pjevanja, komponiranja i sviranja, uz sposobnost pažljivog izbora ljestvica i instrumenata, ovisno o prilici i namjeni za koju se glazba koristi (Brđanović, 2013).

Glazba djeluje na sva naša fiziološka, emocionalna i intelektualna osjetila. Aristotel je glazbu smatrao sastavnim dijelom idealnog obrazovnog sustava jer ona ima sposobnost pobuđivanja i smirivanja emocija te uvelike utječe na sposobnost formiranja dobrog karaktera (Dobrota, 2012). Glazbeni doživljaj temelji se na sposobnosti prepuštanja djelovanju glazbe. Dijete glazbeni doživljaj ostvaruje kroz osjetilnu percepciju i ona je rezultat uživanja u glazbi (Sam, 1998). Izlažemo li često djecu odgojne skupine kvalitetnoj glazbi, gradimo opuštajuće i poticajno okruženje potrebno za njihov kvalitetan razvoj.

Glazbene aktivnosti u radu s djecom rane i predškolske dobi uzrokuju povoljne emocije i iskustva te su poticajne za kreativno izražavanje na mnoge načine. Dječji susreti s kvalitetnom glazbom u odgojnom procesu afirmativno utječu na razvoj slušne osjetljivosti te razvijaju interes za susretima s kvalitetnom glazbom u budućnosti. Najranijim aktivnostima kao što je slušanje,

plesanje, istraživanje, sviranje, pjevanje, stvaranje, igranje glazbenih igara, izražavanje...od samih početaka utječe se na djetetovu muzikalnost, razvoj glazbenih sposobnosti te njegov cjeloviti razvoj (Marić i Goran, 2013). Tako je u jasličkoj dobi potrebno osigurati glazbene podražaje kroz koje djeca uče istražujući zvučnu okolinu. Slušanjem glazbe započinje glazbeni razvoj, što najviše utječe na osjetilni sustav, dok će se glazbene reakcije manifestirati ovisno o razvojnom stupnju na kojem se dijete nalazi. Cilj glazbenih aktivnosti je spontano slušanje pretvoriti u svjesno te kod djece probuditi interes za glazbu i zvučne elemente. Kako bismo djeci omogućili razvoj glazbenih sposobnosti, potrebno je stvoriti stimulativnu okolinu sukladnu njihovim sposobnostima, željama i mogućnostima. Stvarajući okolinu gdje se pleše, svira, istražuje, pjeva, stvara se put koji vodi poboljšanju i daljnjem razvoju glazbenih sposobnosti. Unutar odgojno-obrazovne prakse, provode se razne glazbene igre, od onih jednostavnijih do složenijih, koje razvijaju osjećaj za ritam, motoriku i govor (Vidulin, 2016).

Glazbene sposobnosti obuhvaćaju sposobnosti kao što su razumijevanje i pamćenje melodije, opažanje ritma, razumijevanje tonaliteta, utvrđivanje intervala, uočavanje estetskog značenja glazbe i apsolutni sluh. One su zbroj onoga što je pojedinac naslijedio i što je kroz dotadašnje iskustvo naučio (Dobrota, 2012). Vođeni glazbeni odgoj djeteta obuhvaća: razvoj glazbenog sluha (prepoznavanje trajanja i visine tona), razvoj osjećaja za ritam, sviranje na udaraljkama, njegovanje i razvoj dječjeg glasa, izvođenje igara s pjevanjem, izvođenje glazbenih dramatizacija i glazbenih priča, rad na razvoju samostalnog dječjeg glazbenog izražavanja (Vidulin, 2008). Povezujući glazbu s drugim područjima i aktivnostima, proširuje se dječje glazbeno iskustvo. U Tablici 1. prikazan je razvoj glazbenih sposobnosti kod djece rane i predškolske dobi.

DOB	FUNKCIJA	MANIFESTACIJE
1. FAZA SLUŠANJA		
0-1 mj.	- reagiranje na zvuk	- žmirkanje, podrhtavanje
1 mj.	- reagiranje na zvuk	- „akustična fiksacija“ (umirivanje kod slušnog podražaja)

3 mj.	-lociranje zvuka	- okretanje glave prema zvuku
4-6 mj.	-diferenciranje slušnih podražaja -početak aktivne percepcije glazbe	-veća osjetljivost za tonove nego za govor -sluša s pažnjom -pokazuje znakove zadovoljstva -pokreće se na zvuk -imitacija slogova
2. FAZA MOTORNE REAKCIJE NA GLAZBU		
6 mj.	-početak glazbene imitacije (neposredne)	-pokušaji glasovne reprodukcije
6-9 mj.	-vokalizacija na glazbu (neposredna)	-reprodukcija promjena u visini ili ritmu
3. FAZA PRVE GLAZBENE REAKCIJE		
9 mj.	-„muzičko brbljanje“ -diferencirano reagiranje	-reakcije ugone ili neugode na razne vrste glazbe
12-18 mj.	-porast broja motornih reakcija na glazbu	
18 mj.	-početak usklađivanja pokreta i glazbe	-ples s drugima (lutkama)
4. FAZA PRAVE GLAZBENE REAKCIJE		
18-24 mj.	-spontano pjevanje -imitiranje dijelova pjesama	-pjevanje bez riječi (mali intervali) -imitiranje teksta

		-imitiranje nekoliko taktova melodije
2-3 god.	-rivalitet spontanog pjevanja i imitiranja poznatih melodijskih sekvenci	
3 god.	-porast glazbenog interesa -povećava se usklađenost pokreta s glazbom -povećava se pjevanje po glazbenom modelu na račun spontanog pjevanja -uspješna imitacija ritma, riječi i melodije kod 50% djece	-pažljivo slušanje -koncentracija na glazbene podražaje
5. FAZA IMAGINATIVNE PJESME		
3-4 god.	-pjevanje raznovrsnih pjesama -često su izmišljene ili sastavljene od dijelova poznatih pjesama -melodijski su inventivne, ritmički skromne	
6. FAZA RAZVOJA RITMA		
5-6 god.	-sposobnost održavanja ritma postaje dvostruko bolja -ne mogu prilagoditi pokrete promjenama tempa -greške u intervalima -slučajno transponiranje u drugi tonalitet -još ne razlikuju zasebno: riječ, ritam, visinu tona	
7. FAZA STABILIZACIJE GLAZBENIH SPOSOBNOSTI		
6-9 god.	-nagli razvoj i melodijskih i ritmičkih vidova glazbene sposobnosti -u skladu s razvojem sposobnosti stvaranja pojmova nastaju glazbeni pojmovi: ritmički,	

	melodijski, harmonijski i pojmovi o glazbenoj formi -percepcija i razumijevanje glazbe olakšani su usvajanjem pojmova: trajanje, tempo, takt, melodijsko kretanje i tonalitet
--	--

Tablica 1. Tijek razvoja glazbenih sposobnosti (Čudina-Obradović, 1991)

4. GLAZBENE IGRE

Želimo li djecu primjereno i opušteno osposobiti za glazbene aktivnosti, igra je za to najbolje rješenje. Glazbene igre za najmlađe su zabavljalice, cupkalice, tapšalice i igre zvukovima (Marić, 2013). One uključuju vrlo jednostavne igre određenim dijelovima tijela, govor, pjevanje te poticaje iz okoline koji proizvode različite zvukove. Tri vrste glazbenih igara prikladne za stariju djecu su glazbene igre s pjevanjem, glazbene igre s ritmovima/melodijama i brojalice (Milinović, 2015). Glazbene igre s pjevanjem izvode se pokretom uz određeni jednostavan napjev. Slijede se određena pravila, a djeca pokretima izražavaju ono o čemu govori tekst pjesme. Glazbene igre sa raznim ritmovima i melodijama su igre koje se najčešće temelje na imitaciji. Djeca imitiraju određenu frazu koju izvede odgajatelj ili neko dijete. Brojalicama se kod djece razvija osjećaj za ritam, točno intoniranje i glazbeno pamćenje. Postoje govorne i pjevane brojalice koje su djeci vrlo zanimljive jer su jedne od najranijih oblika kreativnih igara koje uključuje riječi. Izgovarajući brojalicu dijete izgovara riječi u određenome ritmu te uživa u takvoj zvučnoj igri (Marić i Goran, 2013).

Igrajući razne glazbene igre, kao glazbeni poticaj možemo koristiti glazbala iz Orffova instrumentarija. Najjednostavnije zvečke mogu se prethodno izraditi zajedno s djecom od različitih materijala (limenke, plastične boce, karton i sl.) i koristiti na više načina. Osluškujući kakav zvuk koja zvečka proizvodi, utječemo na razvoj slušne osjetljivosti. Kako bi glazbena igra djeci bila još zanimljivija, možemo im ponuditi udaraljke, drvene štapiće, triangl, činele, drveni bubanj, tamburin s praporcima, zvončiće, ksilofon, metalofon, kastanjete, blok flautu... Udaraljke se mogu koristiti kako bi pratili izgovor riječi, brojalica ili razne pokrete.

Sl. 3. Prikaz Orffovog instrumentarija

(<https://www.aliexpress.com/item/4000834567686.html>)

Glazbene igre unaprjeđuju sve aspekte cjelovitog razvoja (psihomotorni, kognitivni, jezično-govorni, emocionalni i socijalni). Budući glazbene igre često uključuju pokret, one dovode do kvalitetne motoričke koordinacije i lakoće pokreta. Ukoliko uključuje sviranje instrumenata, dijete će usavršavati finu motoriku (Nikolić, 2018). Glazbene igre od djece često zahtijevaju dugo držanje pažnje, glazbeno pamćenje, glazbeno izvođenje, upoznavanje s različitim glazbenim strukturama i pravilima, učenje, istraživanje i sl. Također, glazbene igre dovode do poboljšanja verbalnih i matematičkih vještina, kao i do razvoja kreativnosti (Nikolić, 2018). Sve to pozitivno utječe na kognitivni razvoj. Ritmičko izgovaranje u brojalicama pomaže u razvoju govorne motorike te djeci u što ranijoj dobi omogućuje pravilnije izgovaranje zahtjevnijih glasova. Isto tako, dijete usvaja nove riječi te tako bogati svoj rječnik (Marić i Goran, 2013). Kroz zajedničko sudjelovanje u glazbenim igrama, djeca međusobno surađuju, dogovaraju i poštuju pravila, razvijaju osjećaj pripadanja i samokontrolu što sve doprinosi njihovom socijalnom razvoju. Osim što pozitivno utječu na opći razvoj djeteta, glazbene igre uvelike utječu i na razvoj glazbenih sposobnosti: pamćenje melodijskih i ritamskih struktura, percepcija ritma i melodije, shvaćanje tonaliteta, određivanje razmaka između tonova (intervala), shvaćanje estetskog aspekta glazbe, analitičko slušanje i sl. (Marić i Goran, 2013).

A) OSOBNA, TJELESNA I EMOCIONALNA DOBROBIT
→ uživanje u različitim interakcijama i aktivnostima
→ otvorenost djeteta prema svijetu oko sebe i prema novim iskustvima
→ smirenost (odsutnost osjećaja ugroženosti, nemira, zabrinutosti)
→ samoprihvatanje djeteta (nepotiskivanje emocija, prihvatanje sebe)
→ samopoštovanje i samosvijest djeteta
→ sposobnost privremene odgode zadovoljavanja svojih potreba
→ razvoj identiteta djeteta (osobnog i socijalnog)
→ spremnost djeteta na donošenje odluka koje se odnose na njegove aktivnosti
→ razvoj samostalnosti mišljenja i djelovanja
→ procjenjivanje mogućih posljedica svojih akcija, tj. inicijativnost i inovativnost djeteta
→ samoiniciranje i samoorganiziranje vlastitih aktivnosti
→ promišljanje i samoprocjena vlastitih aktivnosti i postignuća
→ razvoj motoričkih vještina
B) OBRAZOVNA DOBROBIT
→ radoznalost i inicijativnost djeteta
→ kreativnost, stvaralački potencijal djeteta
→ percepcija sebe kao osobe koja može i voli učiti
→ otkrivanje radosti i korisnosti učenja
→ stvaranje i zastupanje novih ideja
→ argumentirano iznošenje vlastitih načina razmišljanja
→ idejna izrada i vođenje projekata (djetetovih i onih potaknutih od strane odgojitelja)
→ visoka uključenost djeteta u odgojno-obrazovne aktivnosti (zaokupljenost)
→ osvještavanje procesa vlastita učenja, upravljanja njime i postupno preuzimanje odgovornosti za taj proces
C) SOCIJALNA DOBROBIT
→ razumijevanje i prihvatanje drugih i njihovih različitosti (proizašlih iz vjerskih, rasnih, nacionalnih, kulturoloških i drugih različitosti ili posebnih potreba)
→ usklađenost s obrascima, pravilima, normama i zahtjevima socijalne grupe/zajednice
→ uspostavljanje, razvijanje i održavanje kvalitetnih odnosa djeteta s drugom djecom i odraslima
→ aktivno sudjelovanje, pregovaranje i konstruktivno rješavanje konfliktnih situacija

→ zajedničko (usklađeno) djelovanje djeteta s drugima (djecom i odraslima)
→ etičnost, solidarnost i tolerancija djeteta u komunikaciji s drugima
→ mogućnost prilagodbe djeteta novim, promjenjivim situacijama i okolnostima (fleksibilnost i adaptabilnost)
→ percepcija sebe kao važnog dijela zajednice/okruženja
→ osjećaj prihvaćenosti i pripadanja
→ percepcija sebe kao člana zajednice koji ima priliku i mogućnosti pružanja doprinosa zajednici
→ odgovorno ponašanje djeteta prema sebi i drugima

Slika 4. i 5. Primjeri nekih dobrobiti za dijete koje se mogu ostvariti putem pokretnih igara, igara s pjevanjem i glazbenih dramatizacija (Mendeš i sur., 2020)

5. GLAZBENO-DIDAKTIČKE IGRE

Glazbenim igrama razvija se sposobnost djece da pokretima izražavaju glazbu, njezin karakter ili neki od njezinih izražajnih elemenata, dok glazba utječe na pokrete djece da oni budu skladniji i ritmički izražajni (Manasteriotti, 1973). GDI su strukturirane, planirane i ciljane aktivnosti učinkovite kod poticanja interesa za učenje, razvijanje pažnje, održavanje motivacije te postizanje ciljeva učenja i poučavanja. U odgojno-obrazovnom procesu, GDI imaju veliku odgojnu vrijednost. Prema Miri Voglar (1989), GDI su posebna vrsta glazbenih igara sa zadacima koji aktiviraju i razvijaju određene mentalne funkcije, aktivnosti i sposobnosti potrebne za percepciju, doživljavanje, sviranje i stvaranje glazbe, sa sadržajem prilagođenim djeci i pravilima koja mogu biti više ili manje izražena i zahtjevna.

Cilj GDI-a je kod djece razviti određenu glazbenu sposobnost i vještinu, a igranje glazbom djetetu omogućuje povezivati glazbu s igrom. GDI su dobra priprema za kontinuirano i planirano glazbeno obrazovanje. One utječu na razvoj slušne pažnje djeteta, na razvoj glazbenog pamćenja te njima razvijamo i treniramo brzo slušno pamćenje, slušno prepoznavanje i točnu reprodukciju zvuka. Utječu na razvoj osjećaja za ritam kod djece te na razvoj melodijskog sluha, sluha za glazbenu formu, za stvaranje glazbe, za polifoniju. Razvijaju vještinu sviranja instrumenata, utječu na percepciju svojstava zvuka te djeca usvajaju određene glazbene pojmove. Razvijaju određene mentalne aktivnosti koje se aktiviraju kod analize ili sinteze, kod usporedbe i razlikovanja zvukova prema nekim karakteristikama...Također, GDI-ma utječemo na razvoj djetetove mašte gdje aktiviramo njegovu kreativnu i rekreativnu maštu te na razvoj dječje glazbene kreativnosti. Poboljšavamo govorne vještine djeteta, utječemo na pravilno disanje, pravilan izgovor, vokalizaciju, na formiranje djetetovog glasa. Osim glazbenog razvoja, utječu na fizički, estetski, moralni i intelektualni razvoj.

GDI u vrtiću se izvodi grupno, a partneri u igri su odrasli i djeca. Djeca sama trebaju izraziti interes za sudjelovanjem. Metode glazbenih didaktičkih igara su: uspoređivanje i razlikovanje zvukova, reproduciranje, nagađanje, stvaralačko pjevanje (Voglar, 1989). Kod uspoređivanja i razlikovanja zvukova, djeca slušaju glazbu i uspoređuju pojedine zvukove po jačini, visini i sl. Reproduciranje se odnosi na oponašanje ritmičnih ili melodičnih motiva na instrumentu, vlastitim glasom ili pokretom. Kod nagađanja djeca slušaju glazbu i pokušavaju odgonetnuti

kako bi se kretala osoba na ritam koji se čuje, koji instrumenti sviraju i sl. U stvaralačkom pjevanju riječ je o djetetovoj spontanoj vokalnoj improvizaciji.

Razlikujemo nekoliko vrsta igara: glazbeno-didaktički zadaci s naglaskom na sadržaj, GDI sa sadržajem i pravilima i GDI s pravilima bez maštovitog sadržaja. Također, GDI mogu biti nezavisne tako da više njih nisu povezane sadržajem ili povezane tako da više njih veže ista tema. U srodnim igrama zadatak se može ponoviti u malo izmijenjenom obliku. Glavnu razliku među njima čine pravila. U igrama s naglaskom na sadržaj, pravila, zadatak i tijek igre proizlaze iz sadržaja. One se najviše koriste u najmlađoj skupini jer tamo djeca još nisu u stanju obratiti pozornost na zadatak i dodatna pravila. Srednjoj skupini i starijoj djeci namijenjeni su GDI sa pravilima navedenim u sadržaju priče te dodatnim pravilima o posljedicama za onoga tko pogriješi i pravila o tome tko je sljedeći te GDI s pravilima bez maštovitog sadržaja gdje sav interes proizlazi iz pravila i samog glazbenog zadatka (Voglar, 1989).

5. 1. Elementi

Elementi GDI-a su zadaci, pravila, ciljevi, okvir igre i prostor te glazba. Bitna sastavnica GDI-a i njihov najosnovniji element je didaktički zadatak, a zadatak je postići zadani cilj. Zadaci sadrže glazbeni sadržaj i mogu biti vrlo raznoliki, npr. prepoznati glazbeni sadržaj, nešto reproducirati, zapamtiti ili na neki drugi način izraziti, odrediti smjer zvuka, kretati se uz zvukove i njihov ritam, razlikovati različite zvukove te različito na njih reagirati, imenovati instrumente koji se čuju i sl. (Voglar, 1989). Zadaci su koncipirani tako da djeca budu uspješna u rješavanju, a istovremeno motivirana ponoviti igru nekoliko puta. Zadaci se trebaju temeljiti na ciljevima koje GDI-ama kod djece postupno želimo postići, a složenost zadatka treba biti u skladu s djetetovim sposobnostima i mogućnostima. Mlađa djeca trebaju rješavati zadatak u skupinama gdje im sam sadržaj pruža dovoljno zadovoljstvo, nego li uspješno riješen zadatak. Birajući zadatak u igri treba se u obzir uzimati interes djece te da se može realizirati u okviru nekog imaginarnog sadržaja. Sadržaj igre treba odražavati dječji svijet, sve ono što je djeci blisko i što vole, te didaktički zadatak biti izveden na najsmisleniji i najspontaniji način.

Zadatak se može implementirati uz pomoć atraktivnih pravila koja reguliraju tijek igre. U pravilu, u igru se uvode nakon treće godine života. Poštivanje pravila je važno iskustvo za

djecu kako sudjelovati u igri. Pravila kod djece uzrokuju zadovoljstvo jer mogu nešto učiniti stoga ih je važno prilagoditi njihovim mogućnostima. Prelaka pravila mogu biti nezanimljiva za djecu, a preteška ih mogu obeshrabriti. Pri određivanju pravila treba voditi računa i o složenosti didaktičkog zadatka. Vrlo zahtjevan zadatak treba povezati s manje zahtjevnim pravilima (Voglar, 1989). U praksi su se GDI-e s više od tri pravila pokazale prezahtjevnima za djecu, ako je u igri previše pravila, dijete se osjeća neugodno i napušta igru. U GDI-ma, gdje je izražavanje iskustava u prvom planu, rješavanje zadataka nije ograničeno preciznim pravilima, već uputama i preporukama (Borota, 2013). Objašnjavanje pravila je težak zadatak za odgajatelje, a razumijevanje za djecu. Interpretacija pravila tumače se kao sastavni dio narativa i tijeka igre. Prvo uvodimo prvo pravilo, jasno ga provodimo, a zatim provjeravamo razumiju li ga sva djeca. Zatim se isti postupak radi za sve sljedeće upute. Sudjelovanje i izvedba djece u GDI-ma ovisi o tome razumiju li djeca način rješavanja zadatka. Djeca neće voljeti sudjelovati u igri ako im odgajatelj zadaje hrpu pravila. Osnovna načela pri tumačenju pravila su postupnost i jasnoća. Djeci najprije jasno prezentiramo pravila igre pa ih zajedno s njima implementiramo (Borota, 2013).

U jednoj igri može se ostvariti nekoliko različitih ciljeva, a odgajatelj ih planira prema namjeni i potrebama učenja djece (Borota, 2013). Ciljevi su planirani radi usmjeravanja aktivnosti, a manje u funkciji osposobljavanja točnog glazbenog izvođenja i izvođačkih vještina. Ciljevi iz psihomotoričkog područja su razvijanje vještina sviranja glazbenih instrumenata, razvijanje koordinacije lijeve i desne ruke, razvijanje sposobnosti koordinacije pokreta i disanja uz glazbu...Ciljevi GDI-a na kognitivno područje glazbenog razvoja su usredotočena slušna pažnja, zajednička pažnja, širenje i učvršćivanje glazbene memorije, usvajanje rječnika, pravila i prilagođavanje grupnoj dinamici, razvijanje glazbenih sposobnosti, elementarno ritmičko i melodijsko slušanje. Ciljevi u osjetilnom području su percepcija raspoloženja, doživljavanje i izražavanje iskustava, doživljavanje i stvaranje ljepote u glazbi, opuštena i samoinicijativna suradnja, održavanje interesa i razvijanje znatiželje. Ciljevi u području društvenog i moralnog razvoja su poštivanje pravila i prilagođavanje grupnoj dinamici, razvijanje empatije i uspostavljanje interakcija s ostalom djecom i odraslima. Ciljevi su planirani radi usmjeravanja aktivnosti, a manje u funkciji osposobljavanja točnog glazbenog izvođenja i izvođačkih vještina (Borota, 2013).

Materijalni uvjeti jedan su od čimbenika koji pridonosi većoj zastupljenosti glazbenih i likovnih aktivnosti u ustavnovima ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja. U provedenom istraživanju u kojem je istražena povezanost između materijalnih uvjeta i provođenja glazbenih aktivnosti, utvrđena je značajna korelacija između materijalnih uvjeta za provođenje glazbenih aktivnosti i učestalosti njihovog provođenja (Županić Benić i Bačlija Sušić, 2020). Dobiveni rezultati navode na zaključak da materijalni uvjeti predstavljaju jedan od čimbenika koji pridonosi većoj zastupljenosti glazbenih aktivnosti u radu s djecom rane i predškolske dobi što uz druge aktivnosti isto tako uključuje i glazbeno-didaktičke igre.

Unaprijed pripremljeni prostor važan je čimbenik uspješne provedbe GDI-a u predškolskoj ustanovi. Za razliku od spontane dječje igre, u kojoj djeca pronalaze svoj prostor za igru, u GDI-i prostor prilagođavamo prema izvedbi i ciljevima igre. Djeci je zadovoljstvo ako mogu sudjelovati u pripremi prostora, no ako im želimo priuštiti veće iznenađenje i ljepši ugođaj u igri, prostor je bolje pripremiti unaprijed. Glavni kriterij za prostor jest da bude dovoljno velik, a opet ne prevelik, te da bude siguran za sve koji sudjeluju u igri. Budući je glazba glavni dio igre, trebamo voditi računa i o zvučnosti prostora. Kako igra ne bi bila ometana, potrebno je ukloniti ili barem smanjiti izvore buke. Kao dobar poticaj za igru, može poslužiti kakva kraća priča, unutar koje sudionike smještamo u vrijeme i prostor događaja. Zanimljiva priča gradi raspoloženje i privlači dječju pažnju. Kroz priču, djeci predstavljamo zadatak, pravila i tijek igre. Umjesto priče, djeci možemo pripremiti kratku slagalicu, možemo s njima razgovarati ili objasniti igru. Starija su djeca dovoljno motivirana samo sa zadacima i pravilima.

Glazba je glavni i obavezni element GDI-a, a ona uključuje: pjesmu, skladbu, odbrojavanje, kraće i duže ritmičke melodijske cjeline, zvukove iz prirode i svakodnevnog života. Svi glazbeni sadržaji trebaju biti osmišljeni kao glazbeno oblikovanje i estetska cjelina. Glazbu i zvukove izvodimo sami jer je svrha GDI-a izvođenje glazbe uživo. Ako je korištenje zvučnih zapisa neizbježno, pri odabiru pazimo o njihovoj kvalitetnoj reprodukciji. Prilikom izvođenja GDI-e, snimke s mobitela nisu prikladne jer je reprodukcija zvuka ograničena zbog malog frekvencijskog raspona zvučnika. Pjesme trebamo vježbati i ponavljati dovoljno dugo da ih djeca dožive, percipiraju i na njih reagiraju. Kraći glazbeni obrasci, kojima u igri želimo nešto dočarati, obično nisu zapisani te ih sami možemo izmisliti i pripisati tekstu drame (Borota, 2013). Također, trebamo razmotriti koje glazbene instrumente odabrati i kako ih razmjestiti u prostor. Glazbeni instrumenti obično se biraju prema općim kriterijima: zvuk,

trajanje tona, namjena, sigurnost i razvojna prikladnost. U GDI-ma najčešće se koriste i najprikladniji su Orffov glazbeni instrumentarij i zvukovi. Glazbeni instrumenti ne bi trebali imati funkciju igračaka. Didaktička pomagala su rijetko potrebna, i to obično u igrama slušanja, pogađanja, slikanja i izražavanja doživljaja. U igru stavljamo samo prijeko potrebne predmete i igračke koji nisu strukturirani tako da ih djeca mogu transformirati, rastavljati i sastavljati. Također, dobro je s mlađom djecom uvijek koristiti iste alate, kako bi se djeca na njih navikla (Borota, 2013).

5. 2. Izvođenje glazbeno-didaktičkih igara

U GDI-ma djeca mogu sudjelovati na više načina, ovisno igraju li djeca iste ili različite uloge i rješavaju li iste ili različite zadatke. Za mlađu djecu bolje je da svi igraju iste uloge jer je njima teško igrati drugačiju ulogu od ostalih. Igre sa različitim ulogama zanimljivije su starijoj skupini jer sva djeca mogu biti aktivna u isto vrijeme, a pritom ne oponašati jedni druge. Također, kod djece starije predškolske dobi, popularne su natjecateljske igre jer je njihova pažnja usmjerena i na rezultat igre, a ne samo na njezin tijek. Ipak, u vrtiću se ne izvode često (Voglar, 1989).

Pri odabiru GDI-e, odgajatelj treba uzeti u obzir dob djece, njihove interese i mogućnosti te cilj koji tom igrom želi ostvariti. Odabir GDI-e ovisi i o aktualnosti (npr. koje je trenutno godišnje doba) i o mjestu izvedbe (unutarnji ili vanjski, manji ili veći prostor). Odgajatelj treba pripremiti okruženje za igru te potrebnu opremu. GDI-e mogu se implementirati u druge glazbene aktivnosti, kao što su to ritmičke aktivnosti ili tjelovježbe koje se izvode u sklopu jutarnjih sati; mogu se uključiti u provedbu raznih didaktičkih igara ili povezati sa likovnim stvaralaštvom; mogu se izvoditi tijekom igre na zahtjev djece, u šetnjama ili dvorištu, na igralištu, kada nekoga/nešto čekamo...GDI-e sustavno se provode u kontekstu glazbenih aktivnosti i drugim događanjima, kao što su sastanci s roditeljima, kulturni dani, otvorena vrata i dr.

Za mlađu djecu, GDI-e postaju prvo glazbeno iskustvo zajedničkog glazbenog izvođenja. U početku, provode se pojedinačno kao igra između odrasle osobe i djeteta, a kasnije voditelj postepeno usmjerava djecu u grupni nastup te zajedno s njima provodi aktivnosti. Starija djeca su u tome samostalnija. Djeci najprije prezentiramo igru u cjelini, a starijoj djeci predstavimo ciljeve, okvir igre, glazbu i zadatke. Pravila tumačimo postupno i provjeravamo jesu li ih sva djeca dobro

razumjela. Djeca se na igru mogu okupiti spontano ili putem nekog poticajnog pitanja odgajatelja. Odgajatelj treba poticati i podržavati djetetovu slobodu u odabiru i izvedbi aktivnosti (Borota, 2013).

Tijek igre sadrži objašnjenje same igre, definiranje pravila, podjelu uloga te početak i kraj igre. Objašnjenje treba biti jasno i jednoznačno. Važni elementi u objašnjenju igre su upoznavanje djece s pravilima, zadaćama, sadržajem i tijekom igre. Nositelj uloge u igri treba biti na takvom mjestu da ga svi mogu dobro vidjeti i čuti. Za podjelu uloga, brojalice su posebno prihvatljive i djeci zanimljive. Tijekom igre, odgajatelj prati napredak i ostvarivanje pravila koja se teže prihvaćaju kod mlađe djece. Kraj igre također je određen pravilima i treba ga osmisliti tako da postepeno umiri organizam djeteta (Mendeš i suradnici, 2020).

Slika 5. Shematski prikaz strukture dječje igre (Mendeš i sur., 2020)

GDI nisu namijenjene uspostavljanju discipline i hijerarhijskih odnosa, eliminaciji i diferencijaciji, treniranju, natjecanju u vještini sviranja glazbenih instrumenata i preciznom pjevanju, razvoju intonacije...GDI su igre u kojima se pjeva, izmišlja i igra glazbenim instrumentima na razne načine. U njima sudjeluju djeca bez obzira na glazbeno iskustvo i razinu glazbenog razvoja. Prilikom izvođenja prisutno je mnogo iznenađenja i uzbuđenja, relaksacije i smijeha. Dobro je i korisno pohvaliti dijete za svaku samoinicijativnost, trud i znanje.

5. 3. Klasifikacija i primjeri GDI-a

GDI se može klasificirati prema različitim aspektima, a Mira Voglar (1989) ih je svrstala po glazbenom sadržaju jer takav raspored omogućuje jasan pregled. U prvu skupinu spadaju igre koje djeci približavaju osnovnu glazbenu pojavu, zvuk, sa svim svojim svojstvima, bojom, trajanjem, snagom, visinom. U drugu skupinu spadaju igre u kojima djeca određuju smjer zvuka. Treća skupina uključuje igre u kojima djeca razlikuju zvuk po brzini. U četvrtoj skupini uključujemo igre koje razvijaju osjećaj za ritam kod djece. Peta skupina uključuje igre s kojim razvijamo dječji sluh za melodiju. Šesta skupina uključuje igre kojima djeca oblikuju svoje pjevačke sposobnosti. Sedma skupina uključuje igre koji djecu uvode u grupno muziciranje i razvijaju sluh za polifoniju. Određena igra može biti rangirana u nekoliko različitih grupa u isto vrijeme, u tom slučaju igra se klasificira prema glazbenom sadržaju koji u igri prevladava (Voglar, 1989).

5.3.1. Igre za upoznavanje karakteristike zvuka

Kod zvukova određuju se sljedeći parametri: glasnoća i trajanje, boja, ton i visina. Igrama za učenje parametara zvuka upoznajemo dijete da razlikuje tiše – glasnije, svjetliji - tamniji, kraći - duži i niži - viši zvukovi. Najlakše za dijete je prepoznati i razlikovati zvukove po boji. Isprva prepoznaje različite boje ljudskog glasa (glas odgajatelja, prijatelja itd.), a kasnije i zvučne boje instrumenata na kojima sviraju. Kod zvuka, dijete prvo primijeti promjene u glasnoći. Zahtjevnije igre slušanja su one u kojima treba prepoznati parametre zvuka kao visina i trajanje. Cilj igre „Što čuješ?“ je prepoznati i razlikovati zvukove po boji. Djeca sjede u krugu dok odgajatelj iza paravana drži skriveno različite predmete: staklo, ključeve, loptu, škare, zgužvani papir, kutiju šibica i sl...Djeca trebaju oslušivati različite zvukove i pogađati ih. Umjesto predmeta, djecu se na ovaj način može upoznati sa različitim glazbenim instrumentima (Voglar, 1989).

5.3.2. Igre za određivanje smjera zvuka

U ovim jednostavnim igrama za određivanje smjera zvuka mogu sudjelovati čak i najmlađi. Djeca prvo samo određuju i pokazuju smjer zvuka, prateći ga i krećući se u smjeru iz kojega zvuk

dolazi. Među prvim takvim jednostavnim igrama je igra „Nađi pjevača“ gdje je cilj odrediti smjer zvuka i pronaći pjevača. Djeca sjede u krugu, a šišmiš se nalazi na drugoj strani prostorije. Odgajatelj odabire tko treba pjevati određenu pjesmu dok slijepi miš treba početi puzati prema pjevaču. Kad ga se dotakne, pjevač prestaje pjevati i sam tada postaje šišmiš (Voglar, 1989). U jednostavnim igrama djeca nastavljaju slušati jedan zvuk, zatim nekoliko zvukova zaredom, a tek kasnije čuju dva ili više zvukova u isto vrijeme. Razlučiti i odrediti odakle dolazi kompozitni zvučni kompleks svakako je vrlo zahtjevan zadatak i razumljiv samo starijoj djeci predškolske dobi.

5.3.3. Igre za određivanje različitog tempa

Pojmove brzo-polako djeca vrlo rano mogu usvojiti. Tako u GDI-ma uspješno razlikuju sporo ili brzo izvođenje određenog ritma ili melodije te isto mogu ekspresivno izražavati različitim kretanjama i pokretima. Djeca starije dobi lakše reagiraju na nagle promjene brzine te ih uspješnije mogu izraziti. Jedna od takvih igara je „Vlak“ (Voglar, 1989). Djecu podijelimo u dvije skupine gdje prva oponaša zvuk vlaka, dok druga ilustrira njegovo kretanje. Za zvučnu imitaciju djeca kližu rukama uz tijelo, nogama po podu i izgovaraju glas č ili š tempom koji odgajatelj zadaje pljeskanjem. Prvo započinje vrlo sporo pa sve brže do nekog ujednačenog tempa. Druga skupina smještena je u koloni i kreće se u zadanom tempu sve dok vlak ne stane.

5.3.4. Igre za razvoj osjećaja ritma kod djece

Kako bismo njegovali prirodni osjećaj za ritam kod djece, trebamo tražiti sadržaje i forme koje ga potpomažu održavati. Predškolsko se dijete predaje ritmu, on ga umiruje i veseli. Kroz aktivnosti za razvoj osjećaja za ritam, razvijamo i sposobnost pamćenja i prepoznavanja određenog ritma, sposobnost ritmičke reprodukcije, uspoređivanja i razlikovanja različitih ritmova i ritmičkih motiva. Primjer jedne igre za to je „Kako satovi otkucavaju?“ (Voglar, 1989). Cilj je izvoditi četiri različita ritma. Djeca su u ulogama satova i sjede u polukrugu, a odgajatelj je urar Tiktak koji provjerava ispravnost satova. U rukama drži slike četiri vrste sata: sat na tornju, zidni sat, ručni sat i budilicu. Kad pokaže sliku zidnog sata, svi satovi počinju otkucavati u ritmu: tik, tak, tik, tak.

Kad pokaže sliku ručnog sata: ti-ka, ta-ka. Kad pokaže sliku budilice: ti-ka, tak, ti-ka, tak. Kad pokaže sliku sata na tornju: tak, tak.

5.3.5. Igre za razvoj melodijskog sluha djece

Mnoga predškolska djeca pokazuju labilnost i nerazvijenost melodijskog sluha jer proces razvoja melodijskog sluha nadilazi školsko razdoblje. Melodijski sluh se izražava u percepciji melodijske linije, u pamćenju i prepoznavanju, u reprodukciji melodija. Te individualne sposobnosti različito su razvijene, a često je najslabija razvijena sposobnost melodijska reprodukcija. Na melodijsko slušanje utječu i igre u kojima djeca razlikuju zvukove po visini. Veliki naglasak stavljamo na igre u kojima djeca spontano pjevaju i stvaraju vlastite melodije. Već u mlađoj skupini djece predškolske dobi izvodimo jednostavne igre koje utječu na razvoj melodijskog slušanja. Uglavnom osmišljavamo igre u kojima djeca trebaju prepoznati melodije pjesama i instrumentalne skladbe. Svrha igre „Nacrtaj pjesmu“ je razlikovati poznate pjesme po melodiji. Svako dijete dobije šest slika, a svaka slika prikazuje poznatu pjesmu. Svaki dobiva i dužu traku papira podijeljenu u šest kutija. Odgajatelj na instrumentu svira određene melodije prikazane na slikama. Nakon svake pjesme napravi kratku pauzu, a djeca tad biraju sliku pjesme koju su upravo čuli i stavljaju je u odgovarajuću kutiju. Na kraju, odgajateljica zajedno s djecom pregledava njihova rješenja i svih šest pjesama pjevaju zajedno (Voglar, 1989).

5.3.6. Igre za oblikovanje dječjih pjevačkih sposobnosti

Vikanje i galama štetno utječe na razvoj glasa stoga se u predškolskoj ustanovi izbjegava bučna atmosfera. Dječji glas treba biti pravilno njegovan i pošteđen svake prisile. Djeci omogućujemo oslušivati okolinu te im kroz igre šutnje nastojimo približiti tišinu kao nešto ugodno i potrebno za glazbeno stvaralaštvo. Potrebno je naviknuti djecu na pravilno disanje koje uključuje pravo dijafragmalno i prsno disanje te ih uvesti u pravilan, jasan i izražajan izgovor pojedinih glasova. U tu svrhu možemo igrati igre koje zahtijevaju izgovor pojedinih glasova ili izgovor teže izgovornih skupina, kao što je to npr. vježba vokalizacije „HA-HA-HA, HO-HO-HO, HI-HI-HI“ (Voglar, 1989).

Odgajatelj izmišlja smiješnu priču o obitelji snjegovića o velikom i okruglom snjegoviću, o malo vitkijoj snježnoj dami i o sićušnom snjegoviću. Snjegovići su se jako voljeli smijati; snjegović se smijao: „Ho, ho, ho!“, snježna dama se smijala: „Ha, ha, ha!“, a mali snjegović: Hi, hi, hi!“.

Dok odgajatelj priča smiješnu priču, djeca je moraju pažljivo pratiti. Kada se u priči spominje ime snjegovića, djeca trebaju odmah reći: "Ho, ho, ho!", ako prozove snježnu damu, moraju se nasmijati: "Ha, ha, ha!". Kad se spomene mali snjegović: "Hi, hi, hi!" Ako odgajatelj spomene sunce, djeca trebaju uzdahnuti: "Uhhh!" U starijoj skupini jedno od djece može osmisлити priču.

5.3.7. Igre za razvoj sluha za polifoniju

Ovim igrama želi se postići da djeca u zajedničkoj igri međusobno surađuju, ne obračavajući pažnju samo na sviranje instrumenta, nego na zajedničko stvaranje glazbe. Zajednički stvoriti neku zvučnu sliku najčešći je glazbeni sadržaj i zadatak ovih igara gdje se provode najvažnija načela dizajna: princip ponavljanja i princip kontrasta. Kontrasti u zvučnim slikama izražavaju se kontrastima u boji, volumenu, trajanju, visini, tempu, između zvučne monofonije i polifonije...Učinak igre ovisi o odgajatelju koji vodi djecu u stvaranju i nudi im različita glazbena sredstva. U nekim igrama odgajatelj može na kraju napustiti pravila i formu igre te je prepustiti stvaranju slobodnog oblika muziciranja. Svrha igre „Brzo i sporo“ (Voglar, 1989) jest zajedno stvarati živu i mirnu glazbu. Patuljci Brzi i Spori bili su toliko slični izgledom da ih se nije moglo razdvojiti, tek nakon njihovog ponašanja. Brzi uvijek je brzo žurio, brzo hodao i jeo, volio je slušati živu, brzu glazbu, dok je Spori polako hodao, govorio i radije je slušao mirnu, laganu glazbu. Kad su Hitko i Počasko slavili rođendane, glazbenici su došli počastiti ih s instrumentima. Kad bi Hitko dotrčao, odgajatelj bi odsvirao neku brzu pjesmu. Tada bi odgajatelj počastio i drugog slavljenika te odsvirao neku laganiju vrstu pjesme ili istu, ali u sporijem tempu. Nakon toga, odgajatelj bi pojasnio djeci kako će oni sada biti ti glazbenici koji trebaju razveseliti slavljenike. Djeca trebaju odabrati glazbene instrumente i kada se pojavi jedan od patuljka, raspoznavajući koji je koji po njihovom ponašanju, trebaju se potruditi razveseliti ih pjesmom koju vole. Kada se patuljak nakloni, to je znak da je jako zadovoljan čestitkom i glazbenici mogu prestati svirati.

6. ULOGA I GLAZBENE KOMPETENCIJE ODGAJATELJA

Teorijsko i praktično znanje u glazbenom području nužno je kako bi odgajatelj mogao podučavati i vrednovati glazbu u predškolskom okruženju (Bačlija Sušić i Miletić, 2020). Odgajateljeva svjesnost o važnosti glazbenog odgoja potrebna je kako bi u skupini omogućio razne glazbene aktivnosti i glazbene igre. Na provođenje glazbenih aktivnosti s djecom rane i predškolske dobi utječu i glazbene kompetencije te glazbene navike odgajatelja (razvijen interes i senzibilitet odgajatelja za glazbene aktivnosti), osjećaj profesionalne odgovornosti za provođenje glazbenih aktivnosti i sl. Kad odgajatelj koristi glazbu kao sredstvo za usmjeravanje i izražavanje djetetove energije na smislen način te boravak u odgojno-obrazovnoj ustanovi čini ugodnijim, razvija djetetov glazbeni potencijal i estetski senzibilitet. Glazbenim aktivnostima razvija se djetetova slušna memorija, što kasnije utječe na razvoj pismenosti, bogaćenje rječnika i tečnost u govoru (Bačlija Sušić i Miletić, 2020). Također, aktivnostima poput pjevanja u skupini stvara se potencijalno okruženje za izgradnju djetetova identiteta i odnosa s drugima, kao i razvoja njegova samopouzdanja i osjećaja sigurnosti.

Voglar (1989) navodi tri stupnja programa stvaralačkog pjevanja gdje odgajatelj:

- treba primijetiti znakove glazbenog stvaralaštva djece u svojoj skupini te djeci omogućiti spontano glazbeno stvaralaštvo,
- s djecom provodi aktivnosti koje dovode do spoznaje kako se stvara te kako se vrednuje kreativno pjevanje,
- nenametljivo djecu potiče na kreativno pjevanje na razne načine, kao npr. u glazbeno-didaktičkim igrama, dramatizacijama, proslavama rođendana, kroz igru lutkama, čitanje slikovnica itd.

Unutar obrazovanja, budući odgajatelj treba steći tri vrste kompetencija: rad koji uključuje informacije, znanje i tehnologiju, rad s ljudima te rad sa zajednicom. Kompetencije je potrebno konstantno usavršavati te raditi na njihovom poboljšanju (Miočić, 2012). One omogućuju svjesnost odgajateljeve uloge gdje preispituje vlastite postupke i odgojno-obrazovni rad te na dijete gleda kao na cjelovito i individualno biće. On treba promatrati na koji način dijete uči i istražuje, ne samo dijete slušati, već ga i čuti. Navedene i opisane glazbene kompetencije odgajatelja potrebne su za uspješan glazbeni odgojno-obrazovni rad:

- a) **Instrumentalne opće kompetencije** uključuju sposobnost demonstracije osnovnog poznavanja glazbene umjetnosti, sposobnost organizacije i planiranja učenja i istraživanja glazbe,
- a1) **Interpersonalne opće glazbene kompetencije** uključuju samovrednovanje vlastitog rada u području glazbe te razinu otvorenosti odgajatelja prema radu u timu kao i glazbeni odgojno-obrazovni rad u skladu s etikom odgoja i obrazovanja,
- a2) **Sistemske opće glazbene kompetencije** su kontinuirani glazbeni rad, preuzimanje odgovornosti u kontekstu glazbenog odgoja i obrazovanja te u kontekstu glazbenog posredovanja,
- b) **Specifične glazbene kompetencije** obuhvaćaju otvorenost prema novi spoznajama iz područja glazbenog odgoja i obrazovanja kao i poticanje djece na razvoj glazbenih sposobnosti (Miočić, 2012).

6.1. Uloge odgajatelja u igri djeteta

Kroz odgajateljevu praksu i njegovim pristupom prema igri može se vidjeti je li on i koliko svjestan važnosti igre za dječji razvoj i odgoj. Stečenim kompetencijama, senzibilnošću za djetetove potrebe i interese, preoblikovanjem prostora i ponudom odgovarajućih poticaja i materijala, odgajatelj uvelike djeluje na konstrukciju igre djece. U igri, odgajatelj može sudjelovati kao poticatelj, pomagač, suigrač, voditelj ili kao onaj koji kontrolira tijek igre (Vanjak i Karavanić, 2013). Habuš Rončević (2014) navodi suvremene uloge odgajatelja u glazbenom odgoju djece rane i predškolske dobi, a to su: uloga motivatora, posrednika i suigrača u glazbenim aktivnostima. Glavni zadatak odgajatelja je djecu zainteresirati za glazbu te u njima pobuditi motivaciju za slušanje glazbe, istraživanje, sviranje, pjevanje, plesanje, stvaralaštvo...Obzirom na to, odgajatelj treba odabirati one pjesme koje su svojim sadržajima i izražajnim sredstvima pristupačne djetetu, čime će uvelike utjecati i na razvoj kvalitete glazbenog ukusa. Također, djeci je potrebno omogućiti primjerene glazbene instrumente za istraživanje zvukova, sviranje, stvaralaštvo. Uz slušanje, pjevanje i sviranje odabranih pjesama, odgajatelj može potaknuti razgovor o odslušanim, odn. otpjevanim i odsviranim pjesmama te tako poticati na verbalno izražavanje osobnih doživljaja pjesme. Razvoju dobrog glazbenog ukusa isto tako vrlo mogu doprinijeti povremeni odlasci na glazbeni koncert ili priredbu (Habuš Rončević, 2014).

Odgajatelj kao posrednik fokusiran je na opažanje djeteta i otkrivanje njegovih želja i interesa. On planira, demonstrira i dovodi do realizacije aktivnosti s djecom te potom radi analize.

Ovdje odgajatelj ne kontrolira, nego teži kritičkom i kreativnom razvoju glazbenog mišljenja djece i njihovih glazbenih kompetencija (Habuš Rončević, 2014). Također, cilj ove uloge jest da odgajatelj neizravno sudjeluje u aktivnostima zajedno s djecom prethodno stvarajući materijalno-prostorne preduvjete za njihovo odvijanje, mijenjajući ih u skladu s interesima i dobi djece (Vanjak i Karavanić, 2013). Isto tako, odgajatelj medijator treba omogućiti suradničko učenje djece, potičući grupna pjevanja, sviranja, plesanja uz glazbu. U mješovitoj grupi, odgajatelj će svojom kompetentnošću različite razine dječjih glazbenih mogućnosti i vještina pretvoriti u izazov, igru i suradnju. Promatrajući tijek odvijanja glazbene igre, odgajatelj dokumentira dječje aktivnosti različitim etnografskim zapisima kako bi ih bolje razumio i mogao podržati u njihovom glazbenom razvoju (Habuš Rončević, 2014).

Suvremena uloga odgajatelja kao suigrača podrazumijeva aktivno sudjelovanje u glazbenim igrama s djecom rane i predškolske dobi. U ovakvom odnosu svi se poštuju, prihvaćaju, svi su ravnopravni i međusobno surađuju. Odgajatelj je pozvan povremeno prepustiti djetetu odabir pjesme i organizaciju glazbenih improvizacija gdje će se u njihove glazbene igre uključivati kao partner u pjevanju, plesanju, stvaranju...U ovakvim situacijama dijete se uči primiti povjerenje od druge osobe i preuzeti odgovornost, znajući da netko vjeruje u njegove mogućnosti. Budući odgajateljeva uloga suigrača motivira dijete na još dublje uključivanje u igru, potrebno je izbjegavati ulogu nezainteresiranog promatrača koji sa strane samo kontrolira igru (Habuš Rončević, 2014). Ovdje odgajatelj treba biti u ulozi promatrača i pomagača koji ohrabruje, daje upute ako su potrebne i otvoren je za suradnju u igri (Rajković, 2013). Kompetentan odgajatelj uvijek treba procjenjivati kvalitetu svog rada, preispitujući što je poticajno za dijete, ima li ono mogućnost izbora i pruža li mu se potpora u njegovim stilovima učenja. Kvalitetan odnos između odgajatelja i djeteta ne mjeri se odgajateljevom stalnom prisutnošću, nego raspoloživošću djetetu kad ga ono zatreba (Vanjak i Karavanić, 2013) .

6.2. Kompetencije odgajatelja za provođenje glazbeno-didaktičkih igara

Kvalifikacije odgajatelja ključan su čimbenik koji utječe na djetetovo učenje i razvoj, stoga kvalitetno obrazovanje odgajatelja treba uključivati i teorijska i praktična znanja. Od odgajatelja se očekuje interdisciplinarno znanje u različitim područjima te da svoje profesionalne zadatke provodi u skladu sa svojim znanjem, vještinama i sposobnostima. Osobno glazbeno iskustvo

odgajatelja utječe na glazbeni napredak i samopouzdanje vezano uz izvođenje glazbenih aktivnosti, a osobnost odgajatelja, kao i sredina u kojoj je odrastao te trenutno živi, uvelike može utjecati na njegove glazbene navike, senzibilitet za glazbu te na mišljenje o važnosti glazbe za djetetov razvoj (Bačlija Sušić i Miletić, 2020).

U provedenom istraživanju među studentima diplomskog studija Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja Učiteljskog fakulteta sveučilišta u Zagrebu ispitane su njihove glazbene kompetencije (Bačlija Sušić, 2018). Glazbene su kompetencije klasificirane na sljedeći način: temeljne glazbene kompetencije (TGK), kompetencije iz metodike glazbene kulture (KMGK), kompetencije za provođenje glazbeno-stvaralačkih aktivnosti (KGSA), praktične kompetencije iz metodike glazbene kulture i glazbeno-stvaralačkih aktivnosti (PKGA I PKGSA). Temeljem navedene klasifikacije, oblikovan je anketni upitnik za potrebe istraživanja. Dobiveni rezultati pokazuju da ispitanici visoko procjenjuju svoje temeljne, metodičke i glazbeno-stvaralačke kompetencije dok ujedno samorefleksija njihovih praktičnih kompetencija te izražena potreba za dodatnim usavršavanjem glazbenih kompetencija općenito, ukazuju da su ispitanici svjesni potrebe za daljnjim razvojem svojih glazbenih kompetencija (Bačlija Sušić, 2018).

Odgajatelj treba pratiti i bilježiti potrebe i interese djece te uzeti u obzir njihove razvojne mogućnosti i djeci ponuditi odgovarajuće glazbene igre. Raznim aktivnostima i materijalima koje odgajatelj osmišljava i omogućuje, utječe na razvoj glazbenih sposobnosti, kao i na cjeloviti razvoj djeteta. Rad odgajatelja s djecom treba biti postupan i konstantan te treba osigurati razvoj djetetove sposobnosti zamišljanja, slobodnog izražavanja, interesa za glazbu, slušne osjetljivosti i ostalih glazbenih sposobnosti. Dijete koje pokazuje veći interes prema glazbi ili je darovito u tom području, od odgajatelja zahtjeva fleksibilnost te dodatne glazbene sadržaje i igre kako bi se omogućio njegov optimalan razvoj (Cvetković Lay, 1998).

7. ZAKLJUČAK

Glazba i glazbeni odgoj vrlo su važni u razvoju djece rane i predškolske dobi te se često povezuju s igrom kako bi im postali prisupačniji. Kroz igre, glazba na spontan način pozitivno utječe na djetetov cjeloviti razvoj, oslobađa osjećaj zadovoljstva i ugone, izgrađuje samopouzdanje i stvara temelje za glazbeno obrazovanje.

Od spontane dječje igre, GDI-e razlikuju se po tome što su strukturirane i planirane aktivnosti koje na učinkovit način postižu ciljeve učenja i poučavanja. Također, pomažu razvijati i održavati pažnju, motivaciju i interes za učenje. GDI nisu namijenjene za razvoj intonacije i preciznog pjevanja, ne treniraju vještinu sviranja instrumenata, nisu namjenjene za natjecanja, diferencijacije i eliminacije, uspostavljanje discipline i hijerarhijskih odnosa (Borota, 2013). U GDI-ama mogu sudjelovati sva djeca bez obzira na razinu glazbenog iskustva i obrazovanja. To su igre u kojima se pjeva, izmišlja, kreativno izražava i igra instrumentima na različite načine. Odgajatelj treba osigurati da sva djeca mogu aktivno sudjelovati, a djeca se rado uključuju u igre koje imaju zanimljiv sadržaj i zadatak. Pravila trebaju biti jednostavna i jasna kako bi ih sva djeca mogla razumjeti, a pri njihovom formuliranju valja voditi računa i o složenosti didaktičkog zadatka.

Stečenim znanjem i kompetencijama odgajatelj omogućuje razne glazbene aktivnosti (sviranje, pjevanje, slušanje, igranje glazbenih igara) i potiče u skladu s potrebama, interesima, željama i mogućnostima djece u odgojno-obrazovnoj skupini. Glazbeno-didaktičke igre utječu na djetetov psihomotorni, kognitivni, jezično-govorni, emocionalni, socijalni i glazbeni razvoj pri čemu je uloga odgajatelja ključna za njihovu kvalitetnu provedbu.

8. LITERATURA

Borota, B. (2013). Glasbene dejavnosti in vsebine. Koper: Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta, Univerzitetna založba Annales.

Bačlija Sušić, B. (2018). Preschool Teachers' Music Competencies Based on Preschool Education Students' Self-Assessment. *Croatian Journal of Education* 20 (Sp. Ed.1), 113-129.

Bačlija Sušić, B., Miletić, A. (2020). Značenje glazbenih aktivnosti za djetetov razvoj iz perspektive studenata ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja u Hrvatskoj, Srbiji i Sloveniji. *Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena* 6. Osijek: Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti. 261-277. Preuzeto 05. 07. 2022.: <https://www.bib.irb.hr/1125541>

Brđanović, D. (2013). Glazba u 21. stoljeću–između dokolice i kiča. *Nova prisutnost: časopis za intelektualna i duhovna pitanja*, 11(1), 89-100. Preuzeto 17. 08. 2022. sa: <https://hrcak.srce.hr/98588>

Cvetković-Lay, J., Sekulić-Majurec, A. (1998). Darovito je, što ću s njim: priručnik za odgoj i obrazovanje darovite djece predškolske dobi. Zagreb: Alineja.

Čudina-Obradović, M. (1991). Nadarenost - razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje. Zagreb: Školska knjiga.

Dobrota, S. (2012). Uvod u suvremenu glazbenu pedagogiju. Split: Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu.

Gospodnetić, H. (2015). Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima. Zagreb: Mali profesor.

Habuš Rončević, S. (2014). Neke suvremene uloge odgojitelja u glazbenom odgoju djece rane i predškolske dobi. *Magistra ladertina*, 9(1), 179-187. Preuzeto 27. 08. 2022.: <https://hrcak.srce.hr/137253>

- Karavanić M., Vanjak, I. (2013). Uloga odgojitelja u igri djeteta rane i predškolske dobi. Play and playing in early childhood. Conference book, 210-222. OMEP, Hrvatska. Preuzeto: 06. 09. 2022.: [uloga odgajatelja 02.pdf](#)
- Manasteriotti, V. (1978). Zbornik pjesama i igara za djecu. Zagreb: Školska knjiga.
- Marić, Lj., Goran, Lj. (2013). Zapjevajmo radosno: metodički priručnik za odgojitelje, studente i roditelje. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
- Mendeš, B., Marić, Lj., Goran, Lj. (2020). Dijete u svijetu igre: Teorijska polazišta i odgojno-obrazovna praksa. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
- Milinović, M. (2015). Glazbene igre s pjevanjem, *Artos*, 3. Preuzeto 4.2.2022.: <https://hrcak.srce.hr/152003>
- Miočić, M. (2012). Kultura predškolske ustanove u svjetlu glazbenih kompetencija odgojitelja. *Magistra Iadertina*, 7(7), 73-87. Preuzeto 27.1.2022.: <https://hrcak.srce.hr/99893>
- Nikolić, L. (2018). Utjecaj glazbe na opći razvoj djeteta, *Napredak*, 159(1-2). Preuzeto 5.3.2022.: <https://hrcak.srce.hr/202779>
- Rajić, V., Petrović-Sočo, B. (2015). Dječji doživljaj igre u predškolskoj i ranoj školskoj dobi. *Školski vjesnik*, 64(4), 603- 620. Preuzeto 16.2.2022.: <https://hrcak.srce.hr/153131>
- Rajković, M. (2013). (Slobodna) igra ne isključuje odrasle. Play and playing in early childhood. Conference book, 200-210. OMEP, Hrvatska. Preuzeto: 06. 09. 2022.: [uloga uloga odgajatelja 02.pdf](#)
- Sam, R. (1998). Glazbeni doživljaj u odgoju djeteta. Rijeka: Glosa, d.o.o.
- Šagud, M. (2015). Komunikacija odgajatelja i djece u igri i strukturiranim aktivnostima. *Školski vjesnik*, 64(1), 91- 111. Preuzeto 28.2.2022.: <https://hrcak.srce.hr/143872>
- Vidulin-Orbanić, S. (2008). Glazbenom umjetnošću prema cjeloživotnom učenju. Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja, 15(1), 99-114. Preuzeto 07. 04. 2022.: <https://hrcak.srce.hr/27856>
- Vidulin, S. (2016). Glazbeni odgoj djece u predškolskim ustanovama: mogućnosti i ograničenja. *Život i škola*, 62(1), 221-233. Preuzeto: <https://hrcak.srce.hr/165136>

Voglar, M. (1989). *Otrok in glasba. Metodika predšolske glasbene vzgoje*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Županić Benić, M. i Bačlija Sušić, B. (2020). Encouraging creativity in early childhood education — the association between material conditions in kindergartens and implementation of musical and visual activities. U: Herzog, J. (ur.), *Contemporary aspects of giftedness* (str. 247-258). Hamburg: Verlag Dr. Kovač.

Izjava o samostalnoj izradi rada

Izjavljujem da sam ja, Ana Siketić, studentica 3. godine preddiplomskog sveučilišnog studija Rani i predškolski odgoj i obrazovanje Učiteljskog fakulteta u Zagrebu, samostalno izradila završni rad pod mentorstvom doc. dr. sc. Blaženke Bačlije Sušić istražujući i koristeći one izvore koji su u njemu navedeni.

Studentica: _____